

Prof. dr hab. Jacek Zieliński
Katedra Kinezylogii Sportu,
Zakład Lekkiej Atletyki i Przygotowania Motorycznego,
Laboratorium Analizy Ruchu Człowieka
Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu

Poznań, 23.03.2022 r.

Opinia w sprawie dorobku naukowego **dr Marty Niewczas**
w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej
wszczętym w dniu 9.08.2021 r. przez Radę Kolegium Naukowego
Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Charakterystyka Habilitantki

Pani dr Marta Niewczas (nazywana również Habilitantką/Kandydatką) uzyskała w 1999 roku dyplom magistra prawa na Uniwersytecie Marii – Curie Skłodowskiej w Lublinie, Filia w Rzeszowie. Następnie ukończyła studia podyplomowe z Przygotowania Pedagogicznego (Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie, 2001 rok), Wychowania Fizycznego (Uniwersytet Rzeszowski, 2006 rok) oraz Zarządzania Oświatą (Wyższa Szkoła Edukacji Zdrowotnej, 2011 rok).

W marcu 2009 roku (w dokumentacji podany jest rok 2007) Habilitantka uzyskała stopień doktora nauk o kulturze fizycznej na Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu w Zamiejscowym Wydziale Kultury Fizycznej w Gorzowie Wlkp. na podstawie pracy pt. *"Kultura fizyczna studentów w dobie transformacji systemowej po 1989 roku w państwowych wyższych szkołach technicznych w Polsce"* przygotowanej pod kierunkiem prof. dra hab. Kazimierza Obodyńskiego. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli prof. dr hab. Jerzy Kosiewicz oraz prof. nadzw. dr hab. Andrzej Nowakowski.

Od 2000 roku dr Marta Niewczas jest zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Nauk o Kulturze Fizycznej, Kolegium Nauk Medycznych, Uniwersytetu Rzeszowskiego, jak podano w dostarczonej dokumentacji. Informacja ta wzbudza wątpliwość, gdyż stopień doktora został nadany w 2009 roku, a zgodnie z polskim prawodawstwem adiunktem może być osoba posiadająca co najmniej stopień doktora.

W trakcie swojej pracy na uczelni Kandydatka podnosiła swoje kwalifikacje zawodowe, osiągając kolejne uprawnienia: pilota wycieczek (2000), żeglarza jachtowego (2000),

instruktora fitness (2006), instruktora rekreacji ruchowej (2010), sędziego klasy krajowej i międzynarodowej w karate (2015), trenera klasy mistrzowskiej w karate tradycyjnym (2018), instruktora narciarstwa (2019), licencjonowanego egzaminatora Polskiej Unii Karate Tradycyjnego (2021). Natomiast nie udokumentowano, jakie uprawnienia lub kwalifikacje zawodowe może dawać wskazany przez Habilitantkę tytuł Ambasadora Karate Tradycyjnego na Świecie (2016)?

Ocena osiągnięcia naukowego na stopień naukowy doktora habilitowanego

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 poz. 478 ze zm.), jako osiągnięcie naukowe Habilitantka winna wskazać co najmniej: a) monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub b) cykl tematycznie powiązanych artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych lub c) oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne.

Pani dr Marta Niewczas wskazała monografię, pod tytułem ***"Udział kultury fizycznej w zdrowiu publicznym Polaków przed 1939 rokiem"*** wydaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2021, ISBN 978-83-7996-884-48, 719 s. (której recenzentem był: dr hab. Mariusz Migąła, prof. nadzw. Politechniki Opolskiej) oraz, cytując za Habilitantką, 9 „reprezentatywnych publikacji naukowych (monografie – wykaz chronologiczny)”. Główna praca monograficzna (pozwoliłem sobie na użycie słowa „główna” w celu odróżnienia od 9 pozostałych) ma typową strukturę monografii.

Po zapoznaniu się z treścią pracy nasuwa się pierwsze pytanie dotyczące tytułu pracy. W mojej opinii jest on mylący dla czytelnika, który nie dowiaduje się jaki był udział kultury fizycznej w zdrowiu publicznym Polaków przed 1939 rokiem. Motywem przewodnim książki jest tematyka związana z powstawaniem oraz funkcjonowaniem uzdrowisk i letnisk przed 1939 rokiem w Polsce (strony 41–642).

Kolejnym problemem jest podział na rozdziały: wstęp, część ogólną, część szczegółową – kultura fizyczna w polskich uzdrowiskach i letniskach przed 1939 rokiem, kolonie leczniczo-wypoczynkowe i leczniczo-szkolne organizowane w miejscowościach uzdrowiskowych i letniskowych w Polsce w latach 1919–1939. Co ten podział miał na celu i w jaki sposób

tłumaczył analizowane zjawisko? W części końcowej (nazwanej tak przeze mnie) znalazły się: zakończenie, aneksy, bibliografia, indeks nazwisk, indeks miejscowości, wykaz fotografii, wykaz tabel oraz wykaz map.

Wstęp jest krótki i nie wyjaśnia czytelnikowi, dlaczego autorka podjęła temat udziału kultury fizycznej w zdrowiu publicznym Polaków przed 1939 rokiem. Czytelnik nie dowiaduje się jak autorka definiowała pojęcia kultury fizycznej i zdrowia publicznego (jak definiuje zdrowie) oraz jak szacowała/mierzyła udział „kultury fizycznej”. Nie przedstawiła aktualnego stanu badań, brakuje również analizy piśmiennictwa w analizowanym temacie. Kolejnym problemem jest brak opisu zastosowanych metod badawczych, celu badań oraz hipotez.

W części szczegółowej, Autorka przedstawiła w kolejności alfabetycznej miejscowości, w których powstały uzdrowiska i letniska przed 1939 rokiem. Dlaczego nie rozpoczęła pracy od np. przedstawienia najstarszych? Przecież powstawały one w różnych okresach historycznych, a co za tym idzie, geopolitycznych. Nie przedstawiono żadnych działań przyczynowo-skutkowych, które wyjaśniały by ich powstawanie lub zanikanie. Nie wiemy po przeczytaniu, które z nich są uznawane za kluczowe – najważniejsze, a które za niszowe i dlaczego? Nie zostało to nigdzie w pracy wyjaśnione. W porównaniu do innych monografii historycznych w tekście przeważają zapisy o poszczególnych miejscowościach uzdrowiskowych w formule kroniki, a nawet kalendarium, co obniża wartość analizowanego dzieła. Znaczna część opracowania przypomina bardziej leksykon (informator) polskich kurortów niż pracę naukową.

W książce znajduje się kilka fragmentów, w których występują tylko zdjęcia (jest ich 818 w całej monografii). Powoduje to u czytelnika wrażenie przeglądania albumu z fotografiami. Wiele fotografii dotyczących tych samych miejscowości (obiekty, imprezy turystyczne i sportowe) wykazuje duże podobieństwo i są w mojej ocenie zbędne. Dzięki fotografiom książka wydaje się obszerna, jednak to złudzenie. W istocie ucierpiała na tym część opisowa, która jest nader skromna.

Zakończenie można z powodzeniem nazwać streszczeniem. Autorka nie pokusiła się o wyjaśnienie analizowanego zjawiska i nie odpowiedziała na pytanie, jaki był „udział kultury fizycznej w zdrowiu publicznym Polaków przed 1939 rokiem”. Dokonała tylko pewnego skrótu wydarzeń. Poza powtórzeniem większości już znanych faktów efekt końcowy wypływający z tej części okazał się znikomy.

Podsumowując, Pani Doktor nie rozwiązała oryginalnego i nowatorskiego problemu badawczego, a praca zawiera szereg ww. ograniczeń.

Po krótkim opisie w/w monografii w autoreferacie Habilitantka zgłosiła również, tu cytat: „obszar badawczy również znalazł wyraz w następujących, reprezentatywnych publikacjach naukowych (monografie - wykaz chronologiczny)”, który muszę jako recenzent potraktować jako cykl publikacji (jednak Autorka nie podała jego nazwy).

Pani Doktor przedstawiła oświadczenia współautorów oraz określiła swój wkład w powstanie każdej ze zgłoszonych monografii jednak nie udostępniła tekstów prac stąd nie mogłem dokonać ich oceny. Dodam, że w wykazie osiągnięć naukowych albo artystycznych ta informacja przyjmuje następujące brzmienie (cytat za Autorką):

„Przed uzyskaniem stopnia doktora:

1. Cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2b Ustawy; lub

- *Wykaz autorskich artykułów naukowych:*

[1] Niewczas Marta: „Rola trenera w treningu karate tradycyjnego, *Przegląd Naukowy Kultury Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego*”, 2004 : T. 7, nr 1-2, s. 88-91, p-ISSN: 1732-7156

[2] Niewczas Marta: „Pozytywne aspekty treningu karate tradycyjnego, *Przegląd Naukowy Kultury Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego*, 2004, Nr 3-4, s. 236-238, p-ISSN: 1732-7156

[3] Niewczas Marta: „Podstawowe metody treningowe w karate tradycyjnym (ITKF), *Przegląd Naukowy Kultury Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego*, (2004), Nr 3-4, s. 232-235, p-ISSN: 1732-7156

- *Wykaz wieloautorskich artykułów naukowych:*

[1] Niewczas Marta, Czarny Wojciech, Rusin Dorota: „Prawne aspekty karate tradycyjnego (ITKF), *Idō - Ruch dla Kultury*”, 2001 : T. 2, 193-195s.

Wkład: twórca pracy, pomysłodawca, wykonanie i opracowanie, przygotowanie manuskryptu artykułu.

[2] Cynarski Wojciech J., Rżany Rafał, Obodyński Kazimierz, Niewczas Marta: „Aktualności

Stowarzyszenia Idōkan Polska oraz informacje z krajowej sceny sztuk walki / oprac. red.

[Wojciech J. Cynarski, Rafał Rżany, Kazimierz Obodyński, Marta Niewczas], Idō - Ruch dla Kultury", 2001 : T. 2, 313-322 s.0

Wkład: twórca pracy, pomysłodawca, wykonanie i opracowanie, przygotowanie manuskryptu

artykułu.

Pomiędzy uzyskaniem stopnia doktora a uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego:

1. Monografia naukowa, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2a Ustawy; lub

[1] Niewczas Marta: „Udział kultury fizycznej w zdrowiu publicznym Polaków przed 1939 rokiem”, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2021, ISBN: 978-83-7996-884-8, 719 s., [80 MEiN].”

Przedstawiony powyżej wykaz różni się od tego z autoreferatu. Skoro Autorka nie udostępniła w/w prac do recenzji, to nie powinny one być częścią „osiągnięcia naukowego” i co za tym idzie postępowania. Ponadto nie wiadomo, czy prace te powinny być zaliczone do cyklu czy do dorobku naukowego?

Analizując tytuły poszczególnych prac należy zadać sobie pytanie, co te „reprezentatywne publikacje” mają wspólnego z osiągnięciem (monografią) zgłaszanym przez Habilitantkę? Dzieło habilitacyjne musi być spójne tematycznie.

Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Habilitantka wskazała 4 prace (3 z nich posiadają współczynnik wpływu – impact factor) opublikowane we współpracy z naukowcami z innych jednostek, w tym zagranicznych: Uniwersytet w Palermo i Uniwersytet Karola w Pradze oraz krajowych: Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku, Uniwersytet Zielonogórski, Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie, Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach, Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii w Warszawie, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu. W żadnej z przedstawionych prac Autorka nie jest autorem wyróżnionym (pierwszym,

ostatnim, korespondencyjnym).

Analiza bibliometryczna dorobku naukowego (na podstawie opracowania pracownika biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego)

Wykazano, że Pani dr Marta Niewczas jest autorem lub współautorem 14 prac z tzw. "listy filadelfijskiej" (tylko w jednej z nich jest autorem wyróżnionym – ostatnim), 25 oryginalnych publikacji, 14 monografii o zasięgu krajowym oraz 2 rozdziałów w monografiach w języku angielskim.

- Sumaryczny "impact factor" według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem publikowania wynosi: 27.082,
- Suma punktów MNiSW: 2029,
- Liczba cytowań według bazy Web of Science Core Collection: 18 (bez autocytowań),
- Indeks Hirscha (Web of Science):3.

W dokumencie "wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych" Habilitantka podaje rozbieżne informacje w odniesieniu do liczby prac z "impact factor" - 11 oraz liczby cytowań bez autocytowań 25. Po mojej korekcie powinien on wynosić prawdopodobnie 24.862. Nie wiem, co jest powodem tych niespójności?

Ponadto w przygotowanym dokumencie (analiza bibliometryczna publikacji) występuje błąd polegający na podwójnym zaliczeniu pracy *Zaborniak S, Bąk R, Niewczas M. Archive of Budo 2017 rok*, zarówno w grupie publikacji z IF oraz czasopism nie posiadających IF.

Jako recenzent stwierdzam, że dostarczona dokumentacja zawiera niespójne informacje dotyczące analizy bibliometrycznej. Habilitantka powinna zadbać o to, aby zweryfikować powstałe w dokumentach rozbieżności przed złożeniem dokumentacji.

Charakterystyka dorobku naukowego

Dorobek naukowy dr Marty Niewczas można podzielić na trzy części.

Pierwsza z nich, dotyczy prac z zakresu najnowszej historii kultury fizycznej (szczególnie historii turystyki i rehabilitacji w Polsce). Poza przedstawioną w osiągnięciu pracą na uwagę zasługuje przede wszystkim „*Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*”

(sześciotomowa monografia, której Pani Doktor jest współautorem) oraz monografia pt. „*Turystyka uzdrowiskowa i zdrojownictwo. Tradycje i podstawy działalności przed 1939 rokiem*” (2021 rok).

Druga była skoncentrowana na biologiczno-medycznych (w tym genetyki) obszarach badań, a trzecia dotyczyła aspektów szeroko pojętej aktywności fizycznej, treningu sportowego i teorii kultury fizycznej. Tylko badania z tych obszarów zostały opublikowane w czasopiśmie posiadającym współczynnik impact factor.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że Habilitantka w autoreferacie skupiła się tylko i wyłącznie na pracach dotyczących historii kultury fizycznej.

Dorobek Pani Doktor należy uznać za niejednorodny i bardzo zróżnicowany. Nie spotkałem do tej pory naukowca zajmującego się skutecznie tak odległymi zagadnieniami (historia kultury fizycznej vs medycyna, genetyka, aktywność fizyczna, trening sportowy i teoria kultury fizycznej). Po zapoznaniu się z całością dorobku przedstawionego w załączonej dokumentacji nie potrafię jednoznacznie wskazać głównego nurtu badawczego Habilitantki.

Dorobek dydaktyczny i organizacyjny

Doktor Marta Niewczas jest cenionym trenerem oraz organizatorem zawodów sportowych w karate tradycyjnym. Jej podopieczni zdobywali medale na arenach krajowych i międzynarodowych (Mistrzostwach Europy i Świata). W latach 2007–2010 pełniła funkcję kierownika Zakładu Sportów i Sztuk Walki na Wydziale Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego. Od 2002 roku jest Prezesem Akademii Karate Tradycyjnego w Rzeszowie, a w latach 2002 – 2014 była Radną Miejską, Rady Miasta Rzeszowa. Z racji prowadzonej działalności była wielokrotnie nagradzana jako zawodniczka i trenerka. Została również odznaczona przez Prezydenta RP prawdopodobnie Srebrnym Krzyżem Zasługi (w autoreferacie nazwanym Medalem).

Habilitantka współpracuje z instytucjami rządowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi, Ministerstwem Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu oraz Ministerstwem Sportu.

Niestety Kandydatka nie podała, jakie zajęcia prowadzi w swojej macierzystej Uczelni. Brakuje również informacji na temat opieki naukowej nad pracami dyplomowymi lub magisterskimi.

Od lipca 2021 roku Pani Doktor pełni funkcję Ambasadora programu „Profilaktyka 40 plus” realizowanego przez Narodowy Fundusz Zdrowia wraz z Ministerstwem Zdrowia. Była wykonawcą projektu zleconego przez Urząd Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego (UM/455W/UB/183/WPRG/22/2010) pt. „*Otwarte strefy Rekreacji dziecięcej przy placówkach oświatowych gwarancją zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży miasta Ostrowiec Świętokrzyski*”. Pełniła również funkcję członka komisji konkursowej do oceny ofert na realizację zadań w formie wsparcia publicznego Urzędu Miasta Rzeszowa Wydział Sportu / Zdrowia w latach 2002 – 2014.

Staże krajowe i zagraniczne, udział w projektach badawczych oraz działalność naukowa

Habilitantka jest członkiem zespołu aplikującego o grant Narodowego Centrum Nauki OPUS-21, którego może być wykonawcą. Kandydatka wskazuje ponadto udział w projekcie Mini RecreaOlympic, który jest współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej Erasmus + Sport „Not-for profit European Sport events” related to the European Week of Sport, (2016-1009/001-001), jednak nie podaje funkcji jaką w nim pełniła.

Pani Doktor wykazuje również udział w kilku zespołach realizujących projekty badawcze. Do najciekawszych można zaliczyć „*Program prowadzenia zajęć ogólnorozwojowych z elementami sztuk walki dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym Mali Wspaniali 2020 - 2021*”, którego efekty zostały opublikowane na łamach czasopisma Scientific Reports (2021).

Kandydatka odbyła trzy długie staże naukowe: Uniwersytet Medyczny Wrocław, Iwano-Frankiwski Narodowy Uniwersytet Medyczny (Ukraina), Uniwersytet w Koszycach (Słowacja) oraz pięć krótkich staży dydaktycznych w uczelniach zagranicznych: Politecnico de Porto (Portugalia), Uniwersytet w Toulon (Francja), Uniwersytet w Toledo (Hiszpania), University of Florida Gainesville (USA), Manhattan College (USA).

Efekty swoich badań, dr Marta Niewczas prezentowała na 6 konferencjach o zasięgu krajowym (Tarnobrzeg 2008, Rzeszów 2008, 2012, 2017, Krosno 2009, Warszawa 2017). Kandydatka brała udział w przygotowaniach 5 konferencji krajowych jako członek komitetu organizacyjnego. Wykazała również przynależność do międzynarodowego towarzystwa naukowego International Martial Arts and Combat Sports Scientific Society (IMACSSS) oraz Podkarpackiego Towarzystwa Naukowego Kultury Fizycznej.

Habilitantka jest promotorem pomocniczym w jednym przewodzie doktorskim (mgr)

Adama Kozubala).

Kandydatka nie recenzowała artykułów w czasopismach o zasięgu krajowym oraz międzynarodowym.

Wniosek końcowy

Przedstawiona dokumentacja zawiera błędy, które uniemożliwiają ocenę przedstawionego przez Habilitantkę osiągnięcia (monografia, cykl publikacji) oraz dorobku naukowego (niespójności bibliometryczne). Dorobek publikacyjny dr Marty Niewczas składa się z 55 publikacji, a wartość współczynnika impact factor wynosi 27.082 (wg dokumentacji przygotowanej przez pracownika Uniwersytetu Rzeszowskiego). W wymienionych publikacjach Kandydatka nie występuje na wyróżnionej pozycji: pierwszego, ostatniego lub korespondującego autora. Dotychczasowa łączna liczba cytowań (wg. Web of Science) nie jest wysoka i wynosi 18, a indeks Hirscha 3. Dorobek należy uznać za niejednorodny i bardzo zróżnicowany (historia kultury fizycznej vs biologia-medycyna (w tym genetyka), aktywność fizyczna, trening sportowy i teoria kultury fizycznej). Po zapoznaniu się z całością dorobku przedstawionego w załączonej dokumentacji nie można jednoznacznie wskazać głównego nurtu badawczego Habilitantki.

Przedstawione osiągnięcie naukowe – monografia stanowiąca podstawę procedury habilitacyjnej – nie wykazuje elementów oryginalnych i nowatorskich oraz zawiera wiele ograniczeń. Przedstawiony cykl publikacji nie został właściwie zaprezentowany (brak tytułu i spójności tematycznej, zróżnicowana liczba publikacji w przedstawionych dokumentach, brak tekstów publikacji).

Habilitantka jest w trakcie gromadzenia oryginalnego dorobku naukowego, który może stanowić istotny wkład w rozwój nauk o kulturze fizycznej, który obecnie nie jest wystarczający pod względem jakościowym i ilościowym.

Po zapoznaniu się z całokształtem dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr Marty Niewczas stwierdzam, że nie spełnia on kryteriów wymaganych stosowną ustawą przy ubieganiu się o stopień doktora habilitowanego nauk o kulturze fizycznej. W związku z powyższym kieruję do Rady Kolegium Naukowego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu wniosek o niedopuszczenie Pani dr Marty Niewczas do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.